

УДК 343.98
DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-264-269

Вячеслав БІЛЕЦЬКИЙ[©]
кандидат наук з державного управління
(Національна академія Державної прикордонної
служби України імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький, Україна)

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розкриваються особливості сучасної правової регламентації оперативно-розшукової діяльності в Україні. Характеризується стан нормативно-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності та відповідність його сучасним реаліям протидії протиправній діяльності. Звертається увага на застарілість принципів та підходів у організації оперативно-розшукової діяльності. Для наочності наводяться приклади з архівних документів, у яких міститься аналіз стану організації оперативно-розшукової діяльності на початку ХХ століття. Вказується на застарілість базового нормативно-правового акта, котрий регулює оперативно-розшукову діяльність, що робить усю відомчу нормативно-правову базу такою, що не відповідає потребам сучасності. Зауважується на неприпустимості сприйняття оперативно-розшукової діяльності як другорядної сфери протидії протиправним проявам та такої, що обслуговує потреби кримінального процесу. Здійснюється аналіз закордонного досвіду регламентації оперативно-розшукових заходів та акцентується на необхідності його імплементації в Україні.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, правова регламентація, оперативно-розшуковий захід, негласні слідчі (розшукові) дії, нормативно-правове забезпечення, права людини, протиправна діяльність.

Постановка проблеми. Оперативно-розшукова діяльність сьогодні належить до найбільш недооціненої сфери правоохоронної діяльності через нормативне обмеження її потенціалу. Особливо це контрастує в розрізі науково-технічного прогресу, що надає широкі можливості для збору та обробки інформації як основного інструмента оперативно-розшукової діяльності. При цьому використання інформації та її обробка для вчинення протиправних дій не має жодних перепон, що ставить оперативні підрозділи у нерівні умови з правопорушниками в аспекті ефективної протидії останнім.

Змушені констатувати, що є певні недоліки у матеріально-технічному забезпеченні, котрі суттєво знижують потенціал оперативних підрозділів зі збору та обробки інформації. Проте зовсім невиправданим є нормативно-правове звуження можливостей оперативних підрозділів шляхом закріплення законодавчих обмежень у зборі, обробці чи використанні інформації.

Більше того, для забезпечення ефективної оперативно-розшукової діяльності не потрібно вигадувати щось нове та унікальне, достатніми будуть використання та імплементація закордонного досвіду, який успішно та ефективно застосовується.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. До проблеми правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності все частіше звертаються як практики, так і науковці. Окремі її аспекти або суміжні з нею питання розглядали Б. Бараненко, О. Бочковий, І. Воронов, Е. Дідоренко, О. Долженков, В. Захаров, К. Ісмайлов, О. Кириченко, В. Овчинський, С. Овчинський, Ю. Орлов, М. Погорельський, Е. Рижков, Б. Розовський, В. Самойлов, М. Стацак, В. Столбовий, М. Шелухін, В. Шендрик та інші вчені.

Проте, незважаючи на численні дослідження, ситуація докорінно не змінюється, причиною чого ми вважаємо застарілість та бюрократизм нормативно-правових процедур внесення змін до законодавства, а також відсутність законодавчої зацікавленості у підвищенні ефективності досліджуваного напрямку діяльності.

Зазначене підтверджує актуальність обраної тематики та необхідність проведення додаткового наукового дослідження, адже технології, що дозволяють передавати, накопичувати та обробляти інформацію, як основний інструмент

оперативно-розшукової діяльності, постійно удосконалюються.

Мета статті – на підставі норм чинного законодавства та практики його застосування висвітлити сучасний стан правової регламентації оперативно-розшукової діяльності та окреслити перспективи її удосконалення в Україні з урахуванням вимог сучасності.

Виклад основного матеріалу. Аналіз нормативно-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності дозволяє констатувати катастрофічну ситуацію у цьому напрямі. Одним із аргументів є те, що Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність», прийнятий ще у 1992 році. І незважаючи на те, що з часу набрання чинності нормативно-правового акта до нього внесено 47 змін, він не став таким, що відповідає сучасності, адже приймався в інших суспільних умовах. Очікування від діяльності оперативних підрозділів у 1992 році, порівняно з 2023 роком, були зовсім інші, так само як і їхні можливості. Використовувати сьогодні для нормативного регулювання діяльності оперативних підрозділів директиви 1992 року рівнозначно застосуванню комп'ютера зразка 1992 року для здійснення аналітичних розрахунків.

Ситуація погіршується тим, що Закон «Про оперативно-розшукову діяльність» є базовим нормативно-правовим актом, що реалізується через значну кількість відомчих настанов та інструкцій, котрі також давно вже застаріли. І навіть ті з них, що розробляються сьогодні, мають відповідати базовому нормативно-правовому акту, що автоматично робить їх такими, що не відповідають потребам сучасності.

І це не ситуація, що виникла нещодавно, така тенденція зберігається десятиліттями та навіть більше. Так, ознайомлення з директивою-інструкцією Державного політичного управління УРСР з агентурної роботи від 20.11.1930 р. № 403, у якій зазначені основні недоліки на згадуваній ділянці роботи, засвідчило, що майже за 100 років методи та підходи не змінилися. Зокрема, з-поміж основних недоліків у роботі з агентурою називалися: формальний підхід до підбору, обробки й вербовки агентів, відсутність систематичного інструктажу й керівництва, недостатність перевірки й політичної обробки, незабезпечення конспірації й неповне використання агентури [5, с. 887–899].

Вказані вище недоліки у цьому напрямі діяльності дозволяють стверджувати, що підходи до оцінки ефективності негласної роботи не дуже змінилися. Більше того, часткове ознайомлення з положеннями відомчих інструкцій, що приймалися починаючи з 80-х років XIX століття й до сьогодні, дозволяє констатувати їхню системну схожість із тими настановами, що були чинні майже 100 років тому.

Отже, правова регламентація оперативно-розшукової діяльності «застрягла» у минулому та не поспішає оновлюватися, що негативно впливає на її ефективність. Звісно, є прихильники точки зору, що раніше було краще, «морозиво смачнішим», а «техніка надійнішою». Ми з цим не погоджуємось, адже все має відповідати тим умовам, у яких воно використовується, тож і правова регламентація суспільних відносин, навіть у такій специфічній сфері, як оперативно-розшукова, має відповідати тим суспільним умовам та тому суспільству, що актуальні на даний момент часу.

Зокрема, з огляду на офіційну доповідь «Про стан та діяльність міліції і карного розшуку УРСР за час з 1 вересня 1922 до 1 вересня 1923 р.» за рівнем освіти серед 12743 працівників міліції УРСР тільки 48 осіб були з вищою освітою, 1044 з середньою, 11429 з нижчою, тобто 4 класи, і 222 – неграмотні [5, с. 136–141]. Така ситуація з рівнем освіти у співробітників міліції того часу не була чимось незвичайним, адже міліція являла собою зріз суспільства в цілому. Для початку XX століття вища освіта була рідкістю, адже не тільки мало хто міг її собі дозволити, а й кількість навчальних закладів була невелика.

На противагу поставимо сьогодинське суспільство, а саме Україну, де, за даними Державної служби статистики України, у 2020–2021 навчальному році, без урахування тимчасово окупованих територій, діяло 515 закладів вищої освіти, де навчалось більш ніж 1,1 млн осіб, у 2021–2022 навчальному році через реформування вищої освіти кількість закладів вищої освіти зменшилася до 386, і навчалось там трохи більше 1 млн осіб [6].

Не заглиблюючись у проблеми якості вищої освіти, можна стверджувати, що рівень освіченості населення, порівняно з початком XX століття, зріс у десятки, якщо не сотні, разів. І використовувати у такому суспільстві ті самі способи та методи регулювання відносин є неправильним, адже застосування застарілих принципів та підходів до правового забезпечення суспільних відносин не підвищить ефективність

здійснюваних заходів.

Більше того, враховуючи загальний розвиток суспільства, не слід забувати й про підвищення «професійності» осіб, які займаються протиправною діяльністю. А отже, застарілість нормативно-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності не просто зменшує ефективність останньої, а й сприяє протиправній діяльності.

Водночас проблема правової регламентації оперативно-розшукової діяльності полягає не тільки у кількості застарілих норм, а й у самому процесі внесення змін до законодавства, що надто бюрократизований. Зокрема, процес внесення змін до законодавства настільки тривалий та складний, що інколи втрачається доцільність запроваджуваних змін. І вказане стосується не тільки оперативно-розшукової діяльності, а багатьох сфер державного управління.

У більшості випадків, внесенню змін до законодавства передують аналіз практики застосування правових норм, під час якого оцінюється їхня ефективність, після чого приймається рішення щодо внесення змін, відбувається їх безпосередня розробка та подання для прийняття. При цьому, враховуючи вищенаведені аргументи, якщо сама оцінка ефективності оперативно-розшукової діяльності здійснюється за хибними показниками, то можна вважати, що розроблені на підставі такої оцінки зміни будуть малоефективними та недоцільними. Отже, відбувається динамічний процес розробки та запровадження змін, що жодним чином не впливають на результат.

Вказані прорахунки та недоліки правової регламентації оперативно-розшукової діяльності є надзвичайно важливими в умовах сьогодення, адже на фоні кровопролитної боротьби на фронті з російським агресором відбувається не менш важлива боротьба усередині країни як із кримінальним елементом, так і з різними протиправними проявами, що провокуються ворогом через розгалужену мережу відвертих агентів, а також пособників агресора в Україні.

І навіть за таких умов оперативні підрозділи практично позбавлені можливості ефективного застосування оперативно-розшукового потенціалу через невинувато ускладнену процедуру отримання дозволу як на негласні слідчі (розшукові) дії, так і на оперативно-розшукові заходи.

Вважаємо, що, враховуючи воєнний стан та об'єктивну реальність, не є доцільним обмежувати здійснення оперативно-розшукових заходів межами кримінального провадження та ступенем тяжкості злочину з прив'язкою до реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (ЄРДР). Приєднуємося до позиції науковців, що часто трапляються випадки проведення оперативно-розшукових заходів із метою попередження протиправної діяльності, коли умисел правопорушника ще не проявився і вчасно здійснені оперативні заходи дозволяють запобігти потенційно можливій реальній загрозі [3].

Бюрократичні процедури та жорсткі нормативні межі застосування інформаційно-технічного потенціалу не дозволяють повною мірою його використовувати навіть за наявності необхідних технічних можливостей. А враховуючи загальний темп життя суспільства та обміну інформацією, у тому числі й у протиправних цілях, потрібно негайно змінювати підходи до правової регламентації оперативно-розшукової діяльності, перетворюючи її на більш гнучку до змін суспільних відносин та розвитку інформаційних технологій.

Без цього розмірковувати про ефективну протидію протиправним проявам не доводиться. Так, сучасний порядок отримання дозволу на проведення ОРЗ та НСРД, що пов'язані з обмеженням конституційних прав громадян, займає такий проміжок часу, що іноді відпадає сама доцільність проведення того чи іншого заходу.

Ефективність законотворчості у цій сфері також викликає сумніви. Зокрема, нещодавні дискусії навколо так званої «судової реформи», що втілена у Законі України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 р., тільки підтверджують тезу щодо необхідності зміни підходів та системи взагалі. Прийняття згаданого закону супроводжувалося тривалими дебатами, а сам законопроект став найбільшим за усю історію Верховної Ради України. Однак прийняті зміни до законодавства ще більше ускладнили й до того непросту процедуру розслідування злочину та додали можливостей уникнути покарання для винних осіб [7; 4].

Натомість у Польщі досліджувані процедури спрощені в разі та регламентуються з урахуванням реальних потреб протидії правопорушенням, а зміни до

законодавства вносяться після безпосередніх консультацій із зацікавленими структурами та в максимально короткі терміни. І незважаючи на те, що у них також є нормативно-правові акти, прийняті 20, 30 і більше років тому, норми, що у них містяться, не перешкоджають ефективно здійснювати діяльність щодо протидії правопорушенням та не вступають у колізію між собою. Так, відповідно до ст. 20 Закону Республіки Польща про Поліцію від 6 квітня 1990 року підрозділи поліції мають право отримувати доступ за допомогою телекомунікаційних пристроїв до інформації, накопиченої у реєстрах, без необхідності подавати письмові заяви, якщо: 1) ці підрозділи володіють пристроями, що дозволяють реєструвати в системі, хто, коли, з якою метою та які дані отримав; 2) вони мають технічні запобіжні засоби та організаційні запобіжні заходи, що унеможливають використання даних з іншою метою, ніж та, для якої їх було отримано; 3) це виправдано з огляду на специфіку чи обсяг виконання завдань або діяльності, що провадиться [2]. Тобто підрозділи поліції отримують право здійснювати заходи, що тимчасово обмежують конституційні права громадян, без рішення суду, просто від операторів комунікацій, якщо для цього є відповідні підстави, і такий досвід запроваджений у більшості західних країн, де є зацікавленість у ефективній протидії протиправним діям [1].

Незважаючи на суперечливість, правова регламентація оперативно-розшукової діяльності є не єдиною проблемою – вона являє собою похідну проблеми відокремленості оперативної складової процесуального розслідування кримінальних правопорушень. Через правові суперечності склалася ситуація, коли оперативні працівники не зацікавлені у кінцевому результаті розслідування, хоча якість оперативної роботи є одним із основних чинників, що впливають на його ефективність. У цьому випадку маємо справу з недоліками в організації оперативно-розшукової діяльності, що є наслідком недосконалого її правового забезпечення. Адже організація оперативно-розшукової діяльності регламентується відомчими нормативно-правовими актами, котрі, як ми зазначали вище, розробляються та приймаються з урахуванням положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Висновки. Отже, змушені визнати, що сучасна правова регламентація оперативно-розшукової діяльності знаходиться у скрутному становищі, яке має два напрями прояву: ретроспективний та перспективний. Ретроспективний прояв неналежного стану правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності полягає у застарілості базового нормативно-правового акта, що її регламентує, а також застарілості тих підходів і принципів, котрими законодавець керувався під час його розробки. У цьому ж і перспективність прояву, адже подальше правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності сповнене застарілими нормами та принципами, котрі не дозволяють їй розвиватися та удосконалюватися.

Крім того, враховуючи важливість та незамінність оперативно-розшукової діяльності у попередженні, виявленні та розкритті протиправної діяльності, варто подолати її другорядність та сприйняття як «обслуговуючої» діяльності кримінального процесу з усіма відповідними наслідками такого сприйняття.

На сьогодні немає єдиної позиції щодо розуміння норм Кримінального процесуального кодексу України та їх співвідношення з Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». Учасники кримінального та судового процесів продовжують ігнорувати положення відомчих нормативно-правових актів, котрі регламентують оперативно-розшукову діяльність, що є неприпустимим у правовій державі, але становить реальність сучасної суперечливої правової регламентації оперативно-розшукової діяльності в Україні.

Вважаємо, що потрібно перейти до використання практики деяких зарубіжних країн щодо об'єднання зусиль різних органів та служб для консолідованої участі у розробці нових підходів та принципів розуміння місця оперативно-розшукової діяльності в кримінальному процесі та її правового забезпечення з тим, щоб пропонувати принципово новий нормативно-правовий акт, на підставі якого змінювати усю відомчу нормативно-правову базу, що регламентує оперативно-розшукову діяльність.

Список використаних джерел

1. Poland: New surveillance law a major blow to human rights. Amnesty International. URL : <https://www.amnesty.org/en/documents/eur37/3357/2016/en/>.
2. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/>

isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19900300179.

3. Бочковий О. В. Сучасна процесуальна регламентація орд як гальмо на шляху ефективного розслідування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 3(79). С. 204–211.

4. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03.10.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n2>.

5. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.). Т. 3 : Народний комісаріат внутрішніх справ Української СРР (грудень 1922 р. – грудень 1930 р.) / Авт. кол. : М. Г. Вербеньський, О. Н. Ярмиш, Т. О. Проценко та ін. ; за заг. ред. А. Б. Авакова. Харків : Мачулін, 2015. 940 с.

6. Новини. *Державна служба статистики України*. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

7. Савицький О. Що обіцяє українцям прийнята судова реформа. *Made for minds*. URL : <http://p.dw.com/p/21A74>.

Надійшла до редакції 27.02.2023

References

1. Poland: New surveillance law a major blow to human rights. Amnesty International. URL : <https://www.amnesty.org/en/documents/eur37/3357/2016/en/>.

2. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji [Act of 6 April 1990 on the Police]. URL : <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19900300179>. [in Pol.].

3. Bochkovyi, O. V. (2017) Suchasna protsesualna rehlementatsiia ord yak halmo na shliakhu efektyvnoho rozsliduvannia [Modern procedural regulation of hordes as a brake on the path of effective investigation]. *Visnyk Luhanskooho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E.O. Didorenka*. № 3(79). pp. 204–211. [in Ukr.].

4. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On amendments to the Economic Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts] : Zakon Ukrainy vid 03.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147%D0%B0-19#n2>. [in Ukr.].

5. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: podii, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917–2017 рр.). Т. 3 : Narodnyi komisariat vnutrishnikh sprav Ukrainskoi SRR (hruden 1922 r. – hruden 1930 r.) [Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (pp. 1917–2017). Vol. 3 : People's Commissariat of Internal Affairs of the Ukrainian SSR (December 1922 – December 1930)] / Avt. kol. : M. H. Verbenskyi, O. N. Yarmysh, T. O. Protsenko ta in. ; za zah. red. A. B. Avakova. Kharkiv : Machulin, 2015. 940 p. [in Ukr.].

6. Novyny [News]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. [in Ukr.].

7. Savytskyi, O. Shcho obitsiiae ukraintsiam pryiniata sudova reforma [What does the adopted judicial reform promise Ukrainians]. *Made for minds*. URL: <http://p.dw.com/p/21A74>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Viacheslav Biletskyi. Legal regulation of operative and search activity in Ukraine: status and prospects. The article reveals the peculiarities of the modern legal regulation of operative and search activity in Ukraine. The state of regulatory and legal support of operative and search activity and its compliance with modern realities of combating illegal activities is characterized. An analysis of the regulatory and legal support of operative and search activity allows us to state a catastrophic situation in this area.

Attention is drawn to the obsolescence of principles and approaches in the organization of operative and search activity. For clarity, examples from archival documents are given, which contain an analysis of the state of the organization of operative and search activity at the beginning of the 20th century. It is noted that for almost 100 years, the approaches in the organization of operative and search activity have not changed much.

It is pointed out the obsolescence of the basic normative-legal act, which regulates operative and search activity, which makes the entire departmental normative-legal framework such that it does not meet the needs of modernity. In addition, the obsolescence of the regulatory and legal support for investigative activity not only reduces its effectiveness, but also contributes to illegal activity.

At the same time, the problem of legal regulation of operative and search activity is not only in the number of outdated norms, but also in the very process of making changes to the legislation, which is too bureaucratized. The process of making changes to legislation is so long and complicated that the expediency of such changes is lost.

Today, operative units are practically deprived of the possibility of effective use of operative-research potential due to an unnecessarily complicated procedure for obtaining permission for both covert investigative (search) actions and operational-research measures.

Taking into account the general pace of society and the exchange of information, including for illegal purposes, it is necessary to immediately change the approaches to the legal regulation of operative and search activity, making it more flexible to changes in social relations and the development of information technologies.

It is noted the inadmissibility of the perception of operative-investigative activity as a secondary sphere of combating illegal manifestations and serving the needs of the criminal process.

The analysis of the foreign experience of the regulation of operative and search measures and the need for its implementation in Ukraine is being carried out.

Keywords: *operative and search activity, legal regulation, operative and search measure, covert investigative (detective) actions, normative legal support, human rights, illegal activity.*

УДК 343.296

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-269-275

Марина ДЕДУРА ©

кандидат юридичних наук

(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна)

ЗГОДА ОСОБИ, ЯКА МАЄ ЗДІЙСНИТИ СТРАХОВЕ ВІДШКОДУВАННЯ, НА ПРОХОДЖЕННЯ ЛІКУВАННЯ ПОТЕРПІЛИМ В ІНОЗЕМНІЙ ДЕРЖАВІ ЯК ФОРМА КОНВЕНЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ В З'ЄДНАНОМУ ПРОЦЕСІ

У роботі зроблено висновки, що до конвенційних процедур належать процедури у формі угод та у формі надання учасником кримінального провадження згоди. Водночас іноді в межах кримінального провадження виникає потреба в отриманні згоди від особи, яка не є учасником кримінального провадження. Нами доводиться, що надання згоди особою, яка має здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату), на лікування потерпілого за кордоном є конвенційною процедурою кримінального провадження. Пропонуємо визначити її як «конвенційна процедура в з'єднаному процесі». Проте у випадках, коли буде доведено, що потерпілий від кримінального правопорушення не міг отримати медичну допомогу в закладах охорони здоров'я України, особа, яка має здійснити страхове відшкодування (регламентну виплату), зобов'язана буде здійснити виплату на проходження лікування потерпілим за кордоном (її згода запитуватися не буде). Отже, ця процедура не буде належати до конвенційних і реалізовуватиметься незалежно від згоди особи.

Ключові слова: конвенційні процедури, згода особи, відшкодування шкоди, страхове відшкодування, регламентна виплата.

Постановка проблеми. Право потерпілого на відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням – складовий елемент процесуального статусу особи. Одним зі способів (форм) відшкодування є пред'явлення цивільного позову у кримінальному провадженні.

Вивчаючи роль і значення цивільного позову в кримінальному провадженні, доречно звернути увагу на те, що в ньому, як в інституті кримінального процесуального права, реалізуються положення інших галузей права, насамперед цивільного процесуального. Саме тому інститут цивільного позову в кримінальному процесі науковці стали йменувати інститутом з'єданого процесу. Автори зазначають, що інститут відшкодування шкоди потерпілому знаходиться на стику кримінального процесуального та цивільного права і має міжгалузевий характер. При цьому такий характер мають не тільки правовідносини, що регулюють відшкодування шкоди потерпілому, а й безпосередньо суб'єкти цих відносин у кримінальному провадженні [1, с. 15].

У попередніх дослідженнях нами вже визначалися переваги одночасного розгляду судом кримінального провадження і цивільного позову: процесуальна економія, швидке відновлення порушених прав потерпілого, недопущення суперечливих висновків із одних і тих самих питань, відсутня необхідність подвійної явки до суду

© М. Демура, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5637-3290>

tlepova.demura.marina@gmail.com